

"KOL - HLIYA"

Beit Midrash for Torah and prayer

BET MIDRASH BET - YOSEF

BET MIDRASH OR - LAYSIM

KOLL STUDENTS LIBRARY

TORAH LESSON CLASS

CHARITY AND CHARITY FOUNDATION

Kiryat Ya'arim Street 32, Givat Zeev

"קול - אליה"

ע"ר 580726644
koleliya@gmail.com
רחוב קרית יערים 32
גבעת זאב

"קול אליה"

בית מדרש לתורה ותפילה

בית מדרש "בית - יוסף"

בית מדרש "אור - לישרים"

כולל אברכים

שיעורי תורה

קול צדקה וחסד

רחוב קרית יערים 32 גבעת זאב

"גם לנשמה מגיע אדב"ל"

פרשת כי תשא שנת תשפ"ב

1. האם מותר לענות על שאלון של מפקד אוכלוסין?
2. מדוע הראה הקב"ה למשה רבינו מטבע של אש למחצית השקל ולא הראה לו מטבע רגילה?
3. כשיבנה המקדש האם יהיה אפשר להעביר חצאי שקל מחו"ל לארץ ישראל בהעברה בנקאית? הוכח מפרשת השבוע!
4. אדם שלא יודע איזה חודש היום ואין באפשרותו לברר זאת, ויש לפניו את כל המצוות הנוהגות במועדים כיצד ינהג למעשה?
5. האם כשיורד גשם מותר לרוץ בשבת? הוכח מפרשת השבוע!
6. מי היה בשבת יותר גבוה מאשר בימי החול?
7. האם בשבת יותר קל לחדש חידושי תורה מאשר בימי החול ויש יותר חיוב על כך? הוכח מפרשת השבוע!
8. האם מותר לחלל שבת לחולה שיש בו סכנה תרופה ניסיונית שעדיין זה לא בטוח שהתרופה מרפא?
9. מדוע לחלל שבת על חולה מותר ואילו להתפלל על חולה אסור בשבת?
10. האם בשבת יש עניין לישון יותר מימות החול כדי לקיים מצות עונג שבת?
11. שני חולים לאחד יש סיכוי לחיות חיי שעה והשני חיי עולם ואפשר להציל רק אחד האם מותר להעדיף את החיי עולם?
12. איך היה מותר למשה רבינו לשבור את הלוחות הרי עובר על איסור של לא תעשון כן לה' אלוהיכם?
13. חולה בשבת שקר לו האם מותר להדליק בשבילו חימום במקום שאפשר לחממו עם שמיכה?
14. לאיזה דבר במלאכת המשכן השתמשו עם דם של חיה טמאה הגדלה בהודו?
15. האם עם ישראל ישבו בסוכה ונטלו ארבעת המינים בהיותם במדבר? הוכח מפרשת השבוע!
16. האם מותר לתרום כליה כאשר יודע שעל ידי זה יפסיד מצות צום ביום כיפור?
17. אדם שחייב לבייש כהן או ישראל מי עדיף? הוכח מפרשת השבוע!
18. חיד"ה: איך יתכן שיהיה מצוה לומר לנכרי בשבת לרצף מדרכות?

העלון מוקדש לרפואת מרת צביה רחל שתחי' בת שרה ע"ה.

י"ל ע"י בית המדרש "בית יוסף" גבעת זאב
ניתן לקבל את העלון מידי שבוע בהודעה לווצאפ
052-8144488 יוסף ויצמן

האם מותר לענות על שאלון של מפקד אוכלוסין?

משפחותיהם. האם זה נחשב כמניין על ידי דבר אחר, או אולי יש בזה משום איסור מנין בני ישראל?

והעלה שם בתחילת דבריו, צד להיתר שאולי תקנתם היא קלקלתם, שהרי במפקד האוכלוסין הרי מונים בחשבון היהודים גם בני תערובות שאמותיהם נוכריות והולד גוי גמור וכן גרים שאינם גרים על פי משפטי התורה, אלא על פי חוק השבות. אם כך נמצא שהם אינם מונים מי שעל פי דין תורה הוא יהודי אלא מי שעל פי חוקי הממשלה, ועל פי תעודת הזהות שלו, הוא יהודי ואולי בכהאי גוונה אינו נקרא מנין. ובהמשך דבריו כתב שם שהעירוהו שלכאורה גם כשאין המניין מדויק ממש גם כן הוא בכלל האיסור, דאם לא כן לא משכחת לה שום איסור כזה, דהא המניין של כל ישראל נמשך זמן חשוב ובינתיים ודאי מתו קצתם ונולדו קצתם, אך יש לחלק בנד"ד. ומסיק שם להלכה שהווי איסור דאורייתא להשיב על שאלון זה.

מדוע הראה הקב"ה למשה רבינו מטבע של אש למחצית השקל ולא הראה לו מטבע רגילה?

וגמילות חסדים אזי המצווה הזאת מגעת עד כסא הכבוד ומחמתו מגיע לעונג רב בזה ובבא.

האוהב ישראל מאפטא (בפרשת שקלים) מבאר: שטבע האש שהיא קופצת מלמטה ומלמעלה למטה, ולכן היה המטבע של אש, כדי לרמוז שאף שירדו ממדרגתם על ידי חטא העגל, מכל מקום עדיין יכולים הם לעלות למעלה בחזרה למדרגתם הקודמת.

ושמעתי בשמו של האדמו"ר מצאנז שליט"א שביאר: שהכוונה היא שצריך לתת צדקה במסירות נפש וזה הכוונה במה שהראה לו הקב"ה דווקא מטבע של אש דרומז על מסירות נפש.

ועוד אפשר לומר על פי מה דאיתא בגמרא במסכת תענית (דף ז ע"א) על הפסוק "הלא כה דברי כאש" (ירמיה כ"ג) למה נמשלו דברי תורה לאש, מה אש אינו דולק עץ יחידי אף דברי תורה אינם מתקיימים ביחידות, חזינן דמאש ילפינן דלבד אי אפשר, לכן הראה לו הקב"ה מטבע של אש תסתכל כמו שאש אינו דולק יחידי כך אדם אינו דולק יחידי לכן דווקא צריך מחצית להורות שבלי השני אי אפשר לכלום.

כשיבנה המקדש האם יהיה אפשר להעביר חצאי שקל מחו"ל לארץ ישראל בהעברה בנקאית? הוכח מפרשת השבוע!

רבי משה פיינשטיין זצ"ל כתב בספרו אגרות משה (יו"ד ח"א סימן קצ): ... ולולא דמסתפינא הייתי אומר דודאי צריך ליתן שקלים דווקא במטבע גם מדאורייתא ועיין בשירי קרבן בירושלמי שם (ריש פרק ב) דסובר כן, וילפינן מזה יתנו... ולכן הייתי אומר דאף דצריך ליתן השקלים דווקא בכסף, מכל מקום לאחר שהקדיש שקלו ורוצה לשלחו למקדש יכול לחלל מן הדין אף בשווה כסף דאז הוא ככל הקדש שנפדה גם בשווה כסף. ואף שעדין ברשות הבעלים הוא שאם יאבד קודם שייתרם יתחייבו באחריותם מ"מ מאחר שהקדישו יצא כבר ידי מצות נתינת השקל. והאחריות שעליו אינו משום שלא קיים המצווה כל זמן שלא בא למקדש דאם כן איך היה יוצא כשנאבד בדרך אחר שנתרמה התרומה דאף שלא פשע בזה שנאבד מכל מקום הרי לא בא למקדש ולא קיים המצווה, וגם איך שייד לחוש שמא יזולו, הא כיון שלא קיימו המצווה יהיו מחויבים להשלים מה שיוזל. אלא ודאי שיצא בהמצווה תיכף בהפרשה... ולכן כיון שיצא חיוב המצווה תיכף כשהקדיש השקל הוא ככל הקדש שיכול לפדותו בכל דבר מן הדין לבד מקרקעות ועבדים ושטרות, רק מתקנת חכמים שמא יזולו יכול לצרפם דווקא למטבעות זהב, אף שגם כן לגבי כספא אפשר שיוזלו מאחר דכספא טבעא, משום דלא שכיח בהו יוקרא וזולא כ"כ. וזהו מה דהוצרך הירושלמי לומר הטעם למה אין מצרפים למרגלית משום שמא תוזל... עכ"ל. הרי לפנינו שאת מחצית השקל עצמו חייב להפריש דווקא בכסף ממש, ואחר כך יכול לחלל את הכסף על שווה כסף מחוץ מעבדים שטרות וקרקעות, וממילא בענייננו פשוט שאי אפשר

"כי תשא את ראש בני ישראל לפקדיהם ונתנו איש כפר נפשו לה' בפקד אתם ולא יהיה בהם נגף בפקד אתם" (ל יב). וכתב רש"י ולא יהיה בהם נגף - שהמניין שולט בו עין הרע.

ואומרת הגמרא במסכת יומא (דף כב ע"ב) כל המונה את ישראל, רב נחמן בר יצחק אמר עובר בשני לאוין שנאמר "לא ימד" ו"לא יספר".

הרמב"ם בהלכות תמידין ומוספים (פ"ד ה"ד) כתב שאסור למנות ישראל אלא רק על ידי דבר אחר, כמו שנאמר: "ויפקדם בטלאים".

מרן הסטייפלר זצוק"ל מובא ב"קריינא דאיגרתא" (ח"א תשובה רמ"ד) נדרש להשיב על שאלה האם מותר לענות על שאלון של מפקד האוכלוסין שבו מונים וסופרים את כול תושבי מדינת ישראל ובני

"זה יתנו כל העובר על הפקודים מחצית השקל" (ל יג).

בתלמוד ירושלמי במסכת שקלים (פרק א') מובא גם ברש"י אמר רבי מאיר כמין מטבע של אש הוציא הקדוש ברוך הוא מתחת כסא כבודו והראהו למשה ואמר לו זה יתנו כזה יתנו.

יש להקשות: מדוע הראה הקב"ה למשה רבינו מטבע של אש למחצית השקל ולא הראה לו מטבע רגילה?

הבעל שם טוב על התורה מתרץ: על פי משל באיש אחד שלמד אצל צורף אומנתו, ואחר שלמדו האומנות רשם לו ברשימה סדר האומנות ולא רשם שישים גחלת של אש בתחילת המלאכה, כי הוא העיקר ואין צריך להזכירו, והוא טעה בזה וסבר וכו', והנמשל מובן, כי העיקר כשיש ניצוץ אש להתלהב. וכן כתב בכתב סופר בפרשה שלכן דווקא חצי להראות שהנתינה זה רק חצי העיקר התלהבות ולכן הראה לו דווקא מטבע של אש.

הנועם אלימלך מבאר: שיתנהגו עם כספיהם כזה שהוא אש מתחת כסא הכבוד שאש שורף ואש מחמם, דהיינו אם חס וחלילה מתנהג בכספו שלא כהוגן אז שורפתו, ואם מתנהג כשורה בצדקה בלב שלם

"זה יתנו כל העובר על הפקודים מחצית השקל בפקד הקדש" נאמר בגמרא במסכת שקלים (דף ה ע"א, פ"ב ה"א): מצרפים שקלים לדרכונות, מפני משוי הדרך, והגמרא שאלה ויעשו אותם מרגלית, מתרצת הגמרא שחוששים שמא יזילו המרגליות ונמצא הקדש מפסיד, לולא זאת היה אפשר לצרף שקלים למרגליות.

ויש לעיין בימינו שאפשר להעביר כספים באמצעות הוראה בנקאית, דהיינו הגזברים שגרים בחו"ל יכניסו לבנק את כסו חצאי השקלים, והבנק ייתן הוראה לבנק בירושלים לתת לגזברים נחסוך בזה את הטורח של שליח היוצא מחו"ל, וגם נחסוך את ההקדמה של הכרזה מתחילת החורף, כמבואר בתחילת שקלים (דף ב ע"א) בני בבל משמיעים על השקלים מראשו של חורף.

והנה הגמרא במסכת ביצה (דף ד ע"ב) שואלת: והאידנא דידיעין בקיבועא דירחא וקא עבדינן תרי יומא? מתרצת הגמרא משום זמנים דגזרו מלכות גזירה, ואתי לקלוקלה. ונראה שבאמצעות העברה בנקאית אין מקום לחשוש, כי בית הדין לא ייתן לבנק בבל את חצאי השקלים עד שתתקבל הידיעה שבירושלים קבלו את הכסף חצאי השקלים להקדש, שהרי הגמרא שאלה למה לא קונים בחצאי השקלים מרגליות, ואת המרגליות נחלל על חצאי השקלים מהכסף של המרגליות, ראים מכאן שלא צריך לתת לגזבר את חצי השקל שתרם התורם לגזבר. ואם כן יש לשאול הלכתא למשיחא, האם אפשר יהיה לתרום הכסף בהעברה בנקאית?

להעביר את הכסף בהעברה בנקאית, כי צריך להפריש כסף ממש, ואף אי אפשר לחלל את השקל על הכסף שמונח בבנק, כי אין זה כסף ממש, ואין זה גופו ממון ולא עדיף משטרות, ואם כן יש להביא

כסף ממש או שווה כסף שחולל עליו. ובר מן דין יש לדעת שלא משנים מתקנת חכמים, ולא משנים את צורת הגביה ממה שתיקנו חז"ל על פי רוח קדשם. (חש"ח שקלים ה ע"א. פ"ב ה"א).

אדם שלא יודע איזה חודש היום ואין באפשרותו לבדוק זאת, ויש לפניו את כל המצוות הנוהגות במועדים כיצד ינהג למעשה?

וַיְבִיאוּם הַשְּׂבִיעִי שְׁבֵת וַיִּפְשְׁטוּ (ל"א י"ז)

עולם, ואחרי זה – "וביום השביעי שבת וינפש" והוא כדעת רב הונא שמונה כברייתו של עולם, ע"כ.

אומרת הגמרא במסכת שבת (דף סט ע"ב) אמר רב הונא: היה מהלך במדבר ואינו יודע אימתי שבת, מונה ששה ימים ומשמר יום אחד, חייא בר רב אומר משמר יום אחד ומונה ששה, ורב הונא סבר כך משום דאזלינן כברייתו של עולם.

וכתב בביאור הלכה (שם ד"ה ההולך במדבר) שהוא הדין אם שכח באיזה חודש עומד, או מנין הימים של חודש בניסן, סיון, תשרי ויצויר זה בימים שאין הלבנה נראית וכדומה, דזה גם כן אי אפשר לידע ולהכיר הימים טובים, ואינו יודע מתי חל המועדות, צריך לנהוג מספק בקדושה עד שידע שיצאו הימים טובים. וצריך עיון על דברי ה"ביאור הלכה", ממה שכתב בספר פרדס יוסף כאן, שהביא את דברי הגר"א, ובהגה"ה שם כ' האמרי אמת זצ"ל, שהמפרשים הקשו על הגמ', (ע"י מג"א סק"א) מדוע צריך לשמור שבת, ולא הולכים אחרי רוב ימים שהם חול ולא שבת, ותירצו ששבת נקראת קבוע דהיא קביעה וקיימא, ולא אזלינן בתר רוב, דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי. והביא שבאדם שלא יודע אם היום יום הכפורים או פסח ושאר ימים טובים, כיון שתלוי בבי"ד שמקדשים את החודש, שוב נימא בזה שאזלינן בתר רוב, וממילא יכול לאכול חמץ כל השנה ואין עליו שום חובה לעשות את מצוות המועדים, ע"כ. וצריך עיון האם גם בזמננו שלא מקדשים על פי הראיה אלא נוהגים על פי הלוח, האם המועדים נקראים קבוע.

מרן בשולחן ערוך (או"ח שמד א) פסק כרב הונא, ש"ההולך במדבר ואינו יודע מתי הוא שבת, מונה שבעה ימים מיום שנתן אל לבו שכחתו ומקדש השביעי בקידוש והבדלה".

בספר ליקוטים יקרים (מרי ישראל דוד מילר, נדפס בסוף סערת אליהו לרבי אברהם בן הגר"א) הביא מהגר"א שדין זה שמונה הוא ששה ימים ומשמר את היום השביעי כרב הונא, רמוז בפסוק הנ"ל. דהנה יש לדקדק מדוע בפסוק הראשון כתוב "עולם" מלא, ובפסוק שלאחריו כתיב חסר "לעלם". אלא שבאה התורה הקדושה לרמוז דהאי "לעלם" כוונתו לעלם, דהיינו "העלמה", דהיינו שנעלם ממנו יום השבת כשהולך במדבר, ובכל זאת "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ", פי' שבתחילה מונה ששה ימים כברייתו של

האם כשירוד גשם מותר לרוץ בשבת? הוכח מפרשת השבוע!

באמצע השבוע אסור דפסיעה כהילוכך של חול על כן אין לו לאדם לרוץ בשבת כדרך שעושה בחול.

ובאליה רבה תמה עליו: דהרי בגמרא במסכת שבת (דף ק"ג ע"ב) ילפינן מהא דכתיב "מעשות דרכיך", ולא "מאם תשיב משבת רגליך".

וכתב בספר תוספת שבת (סימן ש"א): שקושיה זו לא על הטור, דהרי כן כתב רש"י בגמרא במסכת ברכות (דף ו' ע"ב) דילפינן "מאם תשיב משבת"? ומתוך התוספת שבת: שהדרך להביא את תחילת הפסוק והכונה לסוף הפסוק, וניחא ליה להביא כאן את הרישא דשם כתוב להדיה שבת, אבל כוונת רש"י והטור לסוף הפסוק.

יש לחקור כשירוד גשם בשבת האם מותר לו לרוץ כדי להגיע מהר למקום שיש שם מחסה או דילמא אסור לרוץ בשבת מחמת הגשמים.

הנה הגר"ח קניבסקי שליט"א בספרו קריית מלך (שבת פרק כ"ד ד') אוסר לרוץ בשבת מפני הגשמים: ומביא ראיה מהא דאיתא במדרש רבה (דברים סימן י"ח) "אבינא ראה לחבירו רץ בשבת מפני הגשמים, א"ל מי התירה בשבת מהמדרש כשאין גמרא להיפך. שאתה רץ בשבת" אם כן חזינו להדיה שאסור, ועיין בתוספות יו"ט (ברכות פרק ה') בסופו דלמדני.

אבל באשל אברהם להרה"ק מבוטשאטש (סימן ש"א) הביא שם כמה דוגמאות שמותר לרוץ בשבת, וחד מהם כתב דמפני הגשמים מותר לרוץ בשבת.

וכן בספר מנחת שבת (סימן צ' ס"ק ג') כתב וז"ל: בכל מקום שאם ילך כדרכו יהיה לו צער הן מחמת שיש ברחוב כלבים נובחים או מחמת הגשם והרוח וכל כיוצא בזה אפשר שמותר לפסוע פסיעה גסה או לרוץ שלאנ אסרה הריצה והפסיעה גסה אלא כשאפשר לו ללכת כדרכו בקלות ובלא צער אולם במקום צער לא גזרו.

וכן כתב בשו"ת אז נדברו (חלק ד' סימן ל"ח) דכיון דהאיסור לרוץ בשבת הוא לא מפני העדר וביטול עונג שבת, אלא לפי שנראה שרץ לעסקיו כמו בחול וממילא אם ניכר שזה בשביל הגשם מותר, וזה יסוד ההיתר של סעיף ב' שבחורים המתענגים שמותר להם לרוץ

יושמרו בני ישראל את השבת, לעשות את השבת" (לא טז).

הנה כתב הטור אורח חיים הלכות שבת (סימן ש"א) כתיב: "אם תשיב משבת רגליך" (ישעיה נ"ח ג) ודרשו חז"ל בגמרא במסכת שבת (דף ק"ג ע"ב) שלא יהא הילוכך של שבת מה דהקשו האחרונים מה נפק"מ בהאי הלכה דאסור לרוץ בשבת הרי גם

בשבת ולא משום שזה תמורה לעונג שבת כמו שמבינים לכאורה, אלא כיון שרגילים כן אין זה דומה לרץ לעסקיו. וכן כתב הרג"ש הלוי וואזנר זצוק"ל בספרו שו"ת שבט הלוי (חלק א' סימן נ"ח) נשאל האם מותר לרוץ בשבת כשיש גשם. וכתב: דלשון הסמ"ק סוף סימן רפ"א ועיין קצת מלשונו בטור וב"ח (ריש סימן ש"א) ואל ירוץ בשביל חפציו להרוויח, אבל לדבר מצוה מותר, ונ"ל כי בחורים המתענגים בריצתם ובקפיצתם מותר שאינם רצים להרוויח ע"כ, הנה לשונו ברישא בשביל חפציו להרוויח משמע להדיה דרק כהאי גוונא עיקר איסורו מדברי קבלה, אלא דחז"ל גזרו גם על סתם ריצה כדמוכח בש"ס ופוסקים משום דנראה כרץ להרוויח שכן דרכו בחול

מי היה בשבת יותר גבוה מאשר בימי החול?

לרוץ כדי להרוויח והיא סתם ריצה, ועל כן לא הותרה אלא לדבר מצוה, הגם שאינו ניכר בשעת הריצה שאינו רץ מפני חפציו, מכל מקום כיון דלדבר מצוה הוא לא גזרו, אבל כהאי דגשמים שניכר בשעת הריצה שאינה ריצה של חול, ויש בה צורך ותועלת המותר בשבת, ומשוונה היא הריצה מריצה סתם, בוודאי כה"ג לא נגזר מעיקרא, ובוודאי פשטות לשון הסמ"ק כהמג"א וב"ח. ואפילו לשיטת הטו"ז שאוסר אם אינו מתענג בריצה: אינו דומה לנידון דהכא, שיש בו תועלת דמותר בשבת בשעת ריצה, דעיקר האיסור לרוץ משום דעבד כעובדא ומעשה דחול כהולך לחפציו כמבואר בסמ"ק, וממילא כה"ג לא שייך זה.

"ואת אהרן ואת בניו תמשח וקדשת אתם לכהן ליי" (ל לא).

בירושלמי במסכת שקלים (דף כד ע"ב) מובא ששמן המשחה שעשה משה במדבר היה בו מעשה ניסים שהיה בו מעט והספיק למשכן ולכליו ולאחר וּבניו, ולכל הכוהנים גדולים ומלכי בית דוד.

ובמדרש תנחומא פרשת אמור (אות ד') מובא שדוד המלך היה נמוך מאחיו, וכאשר משחו שמואל למלך בשמן המשחה, נתארכה קומתו ונהיה גבוה מאחיו עד שאפילו המדים של שאול שנאמר עליו "גבוה מכל העם" התאימו למידתו.

וז"ל המדרש תנחומא (שם) "הא למדת שאפילו יהא אדם קצר והוא מתמנה מלך נעשה ארוך, כל כך למה שבשעה שהיה נמשח בשמן המשחה נעשה משובח מכל אחיו".

בספר פרדס יוסף (במדבר כ כו) מביא שבהקדמת הספר נזיר השם (להר"ר שמואל הורביץ ז"ל) מביא שזקנו ר' יהושע ארוך הלוי הורביץ אב"ד פרעמיסלע, היה נקרא "ארוך" כי בכל שבת כאשר התחיל ללבוש בגדי שבת היה ארוך יותר בחצי אמה.

האם בשבת יותר קל לחדש חידושי תורה מאשר בימי החול ויש יותר חיוב על כך? הוכח מפרשת השבוע!

"ביום השביעי שבת ויינפש" (לא יז).

רש"י בגמרא במסכת ביצה (דף ט"ז ע"א) כתב: וז"ל נשמה יתירה, רוחב לב למנוחה ולשמחה, ולהיות פתוח לרוחה, ויאכל וישתה ואין נפשו קצה עליו.

ובשיטה מקובצת בגמרא במסכת ביצה (דף ט"ז ע"א) כתב: וז"ל חל עליו שפע אלהי ושכל יותר לעסוק בתורה ולעיין במעשה ה'.

והנה בשערי תשובה (סימן ר"צ סק"א), וכן במשנה ברורה (שם) כתב בשם הש"ח שחייב אדם לחדש חידושי תורה בשבת, כמו שכתב בזוהר הקדוש שכל במוצאי שבת בחזרת נשמה יתירה למקומה, שואל אותה הקדוש ברוך הוא מה חידוש אמרת בתורה.

ורבנו החיד"א בספרו מחזיק ברכה בשם דעת חכמה בשם האר"י כתב שאם מחדש בתורה, מעטרין לאביו באותו עולם לכן נסמך כיבוד למצות שבת, ומי שאינו בר הכי לחדש ילמוד דברים שלא למד עד הנה.

והנה איתא בגמרא במסכת ביצה (דף ט"ז ע"א) אמר רבי שמעון בן לקיש נשמה יתירה נותן הקדוש ברוך הוא באדם ערב שבת, ולמוצאי שבת נוטלים אותה הימנו, שנאמר שבת ויינפש "וי אבדה נפשי".

והקשו הבעש"ט והשפת אמת: למה אנו אומרים זה בתחילת השבת שבת ויינפש. די לזה בשעתה במוצאי שבת: ותירצו: כדי להוסיף לנו אהבה ושמחה משבת קודש, בזכרנו כי אחרי כן תפסוק הנשמה היתירה הגדולה של שבת, וכן שעל ידי שיודעין זה בשבת כי בחול ניטל זה, משמרים יותר יום שבת, שלא לילך בטל בעת מצוא הנשמה יתירה המסייעת לעבודתו של האדם בעבודת השי"ת.

ובענין נשמה יתירה נחלקו בזה הראשונים מהו מהותה:

האם מותר לחלל שבת לחולה שיש בו סכנה תרופה ניסיונית שעדיין זה לא בטוח שהתרופה מרפא?

וכן בשו"ת הרדב"ז בלשונו הרמב"ם (סימן קנ"ג) כתב לבאר את דברי המשנה במסכת יומא (פ"ג) מי שנשכו כלב שוטה אין מאכילים אותו מחצר כבד שלו, וכתב רש"י ואף על פי שנהגו ברפואה זו אינה רפואה גמורה להתיר לו איסור בהמה טמאה על כך, דקשה הרי שם במשנה התירו ספק נפשות אם כן מדוע בזה לא התירו? ותירץ דהני מילי בדבר שרפואתו ידועה ודאי דכיון שהדבר ידוע שדבר זה מועיל לחולי זה מאכילים אותו אפי' שהחולי הוא ספק נפשות, דספק נפשות דוחה, אבל לא ספק תרופה, והטעם שאם היו מתירים ספק רפואה היו באין לחלל שבת בדברים שלא יועילו ולא יצילו כהבלי הנשים והטיפשים וכן לענין להאכילו דברים הטמאים.

וכן כתב הרב ערך השולחן (סימן שכ"ח אות ב') על מה שכתב מרן בשולחן ערוך (סימן שכ"ח סעיף י) יש מי שאומר שאין צריך מומחה וכו' וספק נפשות להקל, וכתב הר"ן פרק שמונה שרצים דאפילו היה ספק להם מחללים עליו את השבת. והא דתנן בגמרא במסכת יומא (פ"ג א) מי שנשכו כלב שוטה אין מאכילים אותו מחצר כבד שלו. ופירש רש"י, דלאו רפואה גמורה היא להתיר איסור בהמה טמאה, כבר כתב הרדב"ז הנ"ל דלא התירו ספק נפשות אלא בדבר שרפואתו ידועה שתועיל, אבל לא בספק רפואה, דילמא יבואו לחלל שבת בדברים שלא יועילו.

כתב מרן בשולחן ערוך (אורח חיים הלכות שבת סימן שכ"ח סעיף ב') מי שיש לו חולי של סכנה, מצוה לחלל עליו את השבת.

הנה במגן אברהם שם כתב דבעינן שתהא הרפואה ידועה כמו שכתב הרמ"א (יו"ד סימן קנ"ה) דאין מאכילים איסור אם אין הרפואה ידועה, אם כן הוא הדין לגבי לחלל שבת לחולה שיש בו סכנה חייב להיות הרפואה ידועה.

ובפרי מגדים אשל אברהם (אות א) תמה עליו: הרי קימ"ל דבספק נמי ספק פיקוח נפש להקל, אם כן איך כתב המגן אברהם שבחולה שיש בו סכנה צריך להיות הרפואה בדוקה, והא דכתב ברמ"א דבעינן שהרפואה תהיה ידועה מיירי בחולה שאין בו סכנה, דבאיסור דרבנן אין מתירים בספק כי האי גוונה.

ובשדי חמד (כרך ט' עמוד 461 אות כ"ד) כתב: דהמעייין בשולחן ערוך הרב (סימן שכ"ח) יתיישב לו תמיהתו על המגן אברהם, שהוא גם כן פסק כהמגן אברהם דדווקא ברפואה ידועה הוא דמחללינן שבתא, ומפרש מה שאמרו דספק פיקוח נפש גם כן דוחה שבת היינו כשהרפואה ידועה ויש ספק אם החולה הזה יתרפא בה אם לאו, דשמא כבר הכביד עליו חוליו עד שלא תועיל לחולה זה התרופה, כאשר יקרה פעמים רבות.

ובשו"ת שבת הלוי (חלק ג' סימן ל"ו) כתב דצריך שיהיה ידועה שרפואה זו רגילים לקחת לצורך מחלה זאת, ואם ידועה שרגילים לקחת, אז אפילו ספק אם היא מרפא הכל מותר מספק פיקוח נפש,

אבל אם יש ספק אם לתרופה זאת יש שייכות לחולה זה בכלל אסור דילמא מזיקה, ובפרט במקום דאיכא גם מאכלות אסורות.

מדוע לחלל שבת על חולה מותר ואילו להתפלל על חולה אסור בשבת?

ובציץ אליעזר (חלק י"ד סימן מ"ח) כתב להסביר את דברי החתם סופר: בדברכי הרפואה ישנם שני דרכים, הדרך האחד היא הבקשה מרופא כל בשר שישלח דברו וירפאהו, והדרך השנייה היא במעשה אדם שהתורה נתנה רשות לעסוק ברפואות ולרופא לרפא, ולכן הדרך הראשונה שהיא התפלה לה' והתמימות לבקש רחמי שמיא מכיוון שזוהי עסיקה שלא בדרך מנהגו של עולם אלא למעלה מזה, בצפייה לדרך נסי, לכך בזה בהגיע שבת קודש צריך לומר זכות המצווה תגן ויכולה שבת שתרחס, והשבת היא שתמלא מקום התפלה והזעקה, אבל הדרך הב' שהיא עסיקה במנהגו של עולם, ובאה היא באשר אין הדור או הדורות ראויים לכך וכפי שהרמב"ן שם קורא להתעסקות זאת בשם שהשם הניחם למקרי הטבעיים, ולכן אין לומר בעסיקה ברפואות והצלות כגון אלה כי זכות המצווה תגן, אלא יעסוק בזה במנהגו של עולם - כפי שהורשה לכך ואפילו ספק פיקוח נפש גם כן דוחה שבת.

הנה החתם סופר (בדרשות ח"א בדרוש לשבת תשובה דף כ"ה ע"א) מקשה קושיא נפלאה: איתא בחז"ל בגמרא במסכת שבת (דף י"ב ע"ב) המבקר חולה בשבת לא יתפלל להדיה ה' ישלח רפואה שלימה. אלא יכולה היא שתרחס פירוש זכות השבת כדאי שתרחס בלי תפלה, וקשה אם כן גם שום רפואה לא יעשה בשבת כי יכולה היא שתרחס ואנן קימ"ל אפילו ספק פיקוח נפש דוחה שבת!. והחתם סופר מתרץ: כי חיי העולם הזה לא נתנה ביד המצוות רק חיי העוה"ב אבל חיי העוה"ז כתיב וחי בהם ולא שימות בהם כדאמרין בגמרא במסכת יומא (דף פ"ה ע"ב) אך הפרש יש חיי העוה"ז הנתלים במעשה אדם לעסוק ברפואות והצלות וכדומה אין לו לומר זכות המצווה תגן אלא יעסוק במנהגו של עולם, אך רפואה והצלה התלוי בידי הקדוש ברוך הוא כגון להתפלל אל ה' שירפא החולי אף על פי שגם זה בדוק ומנוסה שה' אלוהינו קרוב לקוראיו, מ"מ כיון שאנו מבקשים מהשי"ת נאמר יכולה שבת שתרחס.

האם בשבת יש עניין לישון יותר מימות החול כדי לקיים מצות עונג שבת?

המשנה ברורה (סימן שמ"א ס"ק ב) כתב דאם נדר שלא לישן בשבת מתירים לו את הנדר, דזהו גם כן מתענוגי שבת הוא אם רגיל בכך. בבני יששכר (מאמרי השבתות מאמר י כבוד ועונג שבת) כתב טעם נפלא מדוע שינה בשבת תענוג: וז"ל אמרו חכמי הקבלה של"ה במסכת שבת (נר מצוה נ"ג) שינה בשבת תענוג ראשי תיבות שבי"ת. וכתבו לישן בשבת גם ביום פע"ח שער השבת פכ"א ונ"ל לבאר איזה טעם הנראה לעני"ד, דהנה כתבו תלמידי הרב הקדוש מהר"פ מקאריץ בשם רבם הרב הקדוש הנ"ל זצוק"ל שבכל הנבראים יש שינה ואפילו מים ישנים ואם לא יישנו יתקלקלו רק שהמים יש להם חיות מעט וישנים מעט, הכל היינו כל הנבראים כפי חיותו שינתו, והאדם שיש לו חיות מרובה על כל הנבראים הוא ישן ביותר כדי שיתחדש יותר, ועכ"פ יצא לך מכלל דברי הרב הקדוש כל מה שיש בהנברא יותר חיות יצטרך יותר לשינה, ולפי"ז תבין, בימי החול אין לאדם חיות רק מנשמה אחת על כן די לו בשינת הלילה, משא"כ בשבת יש לו חיות מן שתי נשמות על כן צריך לישן בלילה וביום.

איתא בירושלמי על הפסוק "וקראת לשבת עונג" במה מענגו מר אמר בשינה ומר אמר בתלמוד תורה ולא פליגי כאן בתלמיד כאן בבעל הבית.

נחלקו הראשונים למי השינה תענוג בשבת: הרא"ם מובא בשיטה מקובצת על מסכת נדרים (דף ל"ז ע"ב): תלמיד השונה כל ימי השבוע, לו השינה עונג בשבת, בעל הבית שאינו פנוי כל ימי השבוע ללמוד, ובשבת הוא פנוי ותאב ללמוד ומתענג, לו הלימוד תענוג בשבת. וכן כתב המאירי במסכת שבת (דף קי"ח ע"ב) שהתלמיד ששונה כל ימי השבוע מקיים בשבת עונג שינה שלא יהא שכלו לואה יותר מדאי, אבל בעל הבית שמתעסק כל ימות החול בעסקיו ראוי לו להתעסק מעט בשבת בתלמוד תורה דרך עונג, והוא דאמר בירושלמי לא ניתנו ימים טובים ושבתות אלא לעסוק בהם בדברי תורה על ידי שהוא טריח בחול ואין לו פנאי, ניתנו לו ימים טובים ושבתות לעסוק בהם בדברי תורה. הגמרא במסכת שבת (דף קי"ח ע"ב) אומרת: שהתלמיד שיש לה תענוג מלימוד מענגו בתלמוד תורה, ובעל הבית בשינה.

שני חולים אחד יש לו סיכוי לחיות רק חיי שעה והשני חיי עולם ואפשר להציל רק אחד האם מותר להעדיף את החיי עולם?

וההבדל ביניהם רק איכות מעמדם במצות, ושיניהם במעמד שווה של לא תעמוד על דם רעך ודו"ק. מיהו כל זמן כשיישנם כבר שני חולים לפנינו, ועדין לא נתנו מכונה הנ"ל לבעל חיי שעה, אבל שנפסוק שיחושו בבי"ח שאפשר שיבא חיי עולם שאינו עדין לפנינו מה שאין כן הטרפה שהוא חיי שעה לפנינו, ואפשר להאריך ימיו ושעותיו (בלי ייסורים גדולים) בזה לכאורה פשיטא דחיי שעה קודם, דעל חולה שהוא לפנינו חל הדין דלא תעמוד על דם רעך, אבל מה שעדין אינו לפנינו אף על פי שלפי המציאות עלול שיבא מכל מקום פשיטא דלא חל על זה דין דלא תעמוד על וגו'.

הנה בשו"ת שבת הלוי (חלק ו' סימן רמ"ב) כתב אם עומד לפני אדם נדון אם להציל חיי שעה או להציל חיי עולם ועדין לא התחילו לטפל בחיי שעה בוודאי מניחים חיי שעה ועוסקים בחיי עולם. והביא ראיה: מהא דאיתא במשנה במסכת הוריות (דף י"ג ע"א) האיש קודם לאשה לחיות, וישנם שני פירושים אם להחיות הפירוש לתת מזונות או כדעת הירושלמי להחיות ממש כטובע בנהר, ועיין ש"ך (יו"ד סימן רנ"א סק"א) הסכים כן, הרי דיש שעת הכרעה בטובעים בנהר בין איש לאשה, בין כהן לוי וישראל, א"כ מסברה ודאי דהה"ד להכריע בין חיי עולם לחיי שעה ומצד יסודי לא תעמוד על דם רעך, ופקוח נפש ק"ו נמי איכא, מהמקרים הללו ששניהם לחיי עולם

איך היה מותר למשה רבינו לשבור את הלוחות הרי עובר על איסור של לא תעשון כן לה' אלוהיכם?

הרמב"ן במסכת בבא בתרא (דף י"ד ע"ב) מתרץ: סמוכין קא דריש משום דכתיב שברת ושמתם אלמא שברי לוחות חביבים לפני המקום, ואילו הייתה שבירתן קשה לפנינו לא היה אומר לשומם בארון שאין קטגור נעשה סניגור, ומשום סמוכים דריש האי אשר לשון אשרי.

הריטב"א בחידושו על מסכת שבת (דף פ"ז ע"א) מתרץ: נפקא לן מדכתיב ולכל היד החזקה דברים ל"ד עיי"ש ברש"י וכיון דנפקא לן דרשא מהתם אסמכוה הכא על אשר שברת יישר כחך ששברת.

איתא בגמרא במסכת שבת (דף פ"ז ע"א) משה רבינו שבר את הלוחות מדעת עצמו והסכים הקב"ה עמו, מאי דריש אמר ומה פסח שהוא אחד מתרי"ג מצות, אמרה תורה "וכל בן נכר לא יאכל בו" התורה כולה וישראל משומדים על אחת כמה וכמה, ומנלן דהסכים הקדוש ברוך הוא על ידו, שנאמר "אשר שברת" ואמר ריש לקיש יישר כחך ששיברת, ופירש רש"י דלשון אשר שברת דריש.

הריטב"א במסכת שבת (דף פ"ז ע"א) והרמב"ן במסכת בבא בתרא (דף י"ד ע"ב) הקשו: מהיכן רואים מהפסוק הזה שהקב"ה אמר לו ישר כח וכי בכל מקום שכתוב אשר הכוונה ישר כח, הא איכא אשר באורייתא דליכא למדרשה הכי ח"ו כגון את העגל אשר עשו וכיוצא בו:

והקשו הרוקח והצפנת פענח: צריך להבין איך שיבר משה את הלוחות, הרי חלה קדושה על הלוחות, ולא גרע מעצי הקדש, כמו שאומרת הגמרא במסכת פסחים (דף מ"ח ע"א) שהשורפם לוקה, ואזרתו מהפסוק לא תעשון כן.

הרוקח והצפנת פענח מתרצים: לפי מה דאיתא בפרקי דרבי אליעזר (פרק מ"ה) שהאותיות פרחו מהלוחות לכן בטלה הקדושה מהן, כדן ספר תורה שנמחק דקימ"ל בגמרא במסכת שבת (דף קט"ז) שאין בזה קדושה, וממילא הותר לו למשה לשברם.

אבל בהצפנת פענח בפרשה הקשה על תרוץ זה: דהרי מבואר בגמרא במסכת שבת (דף קט"ז) שבספר תורה שנמחק אין קדושה על הקלף שעליו נכתב, אך על הגיליונות למעלה ולמטה יש קדושה.

החוות יאיר (בימן טז) מתרץ: על פי מה דמבואר בגמרא במסכת מנחות (דף צט ע"ב) ביטולה זוהי קיומה, וכך גם בענין הלוחות, שבירת הלוחות היא קיום הלוחות.

והנה תוספות במסכת שבת (דף פ"ז ע"א) כתבו דק"ו של משה רבינו אין זה ק"ו גמור, דאם מומר אסור בפסח שהוא קרבן, מכל מקום לא היה לו למנוע מליתן להם התורה ולהחזירם בתשובה.

ובמהרש"א במסכת יבמות (דף סב ע"א) הביא שבספר פענח רזי הקשה: מאי ק"ו הוא זה, אימא דיו לבא מן הדין להיות כנדון דאמרינן במשנה במסכת פסחים (דף ס"א) שחט למולין ולערלים כשר הכי נמי הרי היו שבת לוי שלא טעו בעגל ועוד הא דאמרינן אפילו עובד כוכבים ועוסק בתורה הרי הוא ככ"ג וי"ל דשחטו למולים ולערלים דבלב ערלים נמי לשמים משא"כ הכא.

ובספר חסידים (סימן קל"ח) הקשה: איך יתכן למשה לשבר את הלוחות הכתובים באצבע אלוהים, אלא לתקנת ישראל עשה אמר מוטב שאהיה חייב ואל יהיו כל ישראל חייבים, וכיון שחרה אפו לשם שמים הסכים עמו הקב"ה ואמר לו יישר כחך ששברת.

חולה בשבת שקר לו האם מותר להדליק בשבילו חימום במקום שאפשר לחממו עם שמיכה?

וכן בספר חזון יחזקאל על מסכת שבת (פט"ז הי"ב) הביא ראייה מהגמרא: וכתב דהרי בעל כורחך צריכים לפרש שאין במניעת הרחיצה סכנה, שהרי מחללים שבת לכל צרכיו, ומאי נפקא מינה, אם זה שתיה או רחיצה, אלא שעל כרחך הרחיצה היינו שאין בזה סכנה, אלא שזה צורך החולה. אבל כתב שדווקא כאשר החמום על ידי האור יפה לו יותר מחמום הבגדים ויש דין בחולה שיש בו סכנה שמחללים שבת על כל דבר שיפה לו כדי להחלימו, אבל אם שניהם שווים, על זה אמרינן דהקל הקל תחילה, וכל שכן הכא שיכול לחממו בהיתר דהיינו בבגדים.

וכן כתב המשנה ברורה (סימן שכ"ח ס"ק י"ד) שדברי המגיד משנה מיירי כשיש לו בדבר צורך קצת, ורגילים לעשות לו בחול עושים גם בשבת. אולם הביא שיש הרבה פוסקים הסוברים שאם ברור שאין במניעת אותו דבר חשש סכנה, אף על פי שצריך הוא לו ורגילים לעשות לו, אין עושים אותו בשבת אלא ע"י אינו יהודי כדן צרכי חולה שאין בו סכנה, וע"כ בוודאי מהנכון להחמיר באיסור של תורה.

יש לחקור חולה שיש בו סכנה שקר לו וזה מסוכן ואפשר לחממו על ידי שידליקו תנור חימום או ע"י שיביאו לו עוד כמה שמיכות האם מותר להדליק חימום אף על פי שיכול לחממו בלא חילול שבת על ידי השמיכה או דילמא אסור כיון שיכול לעשות בהיתר.

הנה המגיד משנה (פ"ב מהלכות שבת הלכה י"ד) כתב: שמחללים שבת לחולה שיש בו סכנה, אפילו לצרכים כאלו שאין במניעתם סכנה, כגון שהחולה צריך לחימום, ואפשר לחמם אותו בבגדים מ"מ מותר להדליק תנור כדי לחממו.

ובספר תוספת יום הכיפורים על מסכת יומא (פ"ד עמוד ב) כתב להביא ראייה לדבריו: מהא דאיתא בגמרא במסכת יומא (פ"ד ע"ב) מחמין חמין לחולה בשבת בין להשקותו בין להברותו, ופירש רש"י להברותו רחיצה, ויראה לי דרחיצה שעושים לו אין במניעתה סכנה, ומכאן ראייה למ"ש הרב המגיד דלכל צרכי חולה מחללים ואף על פי שאין במניעת הדבר שעושים לו סכנה ומרן שם בכ"מ חולק בזה.

זאת התרומה אשר תקחו   **"קול - אליה"**   **מאתם זהב וכסף ונחושת**

גבעת זהב

אין זה כי אם בית אלוהים וזה שער השמים

ביחד ב"ה גדלנו והתרחבנו, ביחד הגענו אל מקום חדש לתפילה ולימוד, ביחד זכינו למקום בו מתקיימים שיעורי תורה ואברכים לומדים. בעה"י ביחד אנחנו נמשיך לפאר לשכלל ולרומם את בית אלוהינו! אנו פונים אליכם בקריאת קודש לפתוח את הלב ואת הכיס בואו ותהיו שותפים איתנו בסך של של 180 שקל כדי שנוכל להתחיל ולהחזיר התחיבויות הרבות שלקחנו עבור בית המדרש החדש והמשך הגדלת והאדרת הפעילות. לתרומות:

קול אליה גבעת זהב בנק 17 מרכנתיל סניף 621 מספר חשבון: 89099

ניתן לתרום לעזר ולסייע גם בבית למספר: 052-8144488

לפרטים נוספים הרב יוסף ויצמן: 052-8144488

רחוב קרית יערים 32 גבעת זהב

לאיזה דבר במלאכת המשכן השתמשו עם דם של חיה טמאה הגדלה בהודו?

והראב"ד משיג עליו וכותב: אין דעתי מקבלת שיכנסו במעשה הקודש דם שום חיה בעולם, כ"ש דם חיה טמאה, אלא שהמור הוא האמור בשיר השירים (ה א) "באתי לגני אחותי כלה אריתי מורי עם בשמי", והוא ממין עשב, או ממין אילן וריחו נודף.

הכסף משנה כתב ליישב את השגת הראב"ד, ש"י"ל שסובר הרמב"ם שכיון שנשתנה מצורת דם ונעשה כעפר בעלמא והוא בושם מריח ריח טוב ביותר, למה יגרע. והנה לגבי דם החיה הזו, מובא נידון גם

"וְאֵתָהּ קַח לְךָ בְּשָׂמִים רֹאשׁ מֵרֶרֶךְ חֶמֶשׁ מְאוֹת וְקִנְיָן בְּשֵׁם מְחִיצֵתוֹ חֶמְשִׁים וּמְאֹתִים וְקִנְיָה בְּשֵׁם חֶמְשִׁים וּמְאֹתִים" (ל כג).

הרמב"ם בהלכות כלי המקדש (פ"א ה"ג) כתב שהמור שמביאים לשמן המשחה, הוא הדם הצרור בחיה שבהודו הידוע לכל שמתבשמין בה בני אדם בכל מקום.

בהלכות ברכות לגבי ברכת בורא מיני בשמים, שבגמרא במסכת ברכות (דף מג ע"א) מובא א"ר חסדא כל המוגמרות מברך עליהן בורא עצי בשמים, חוץ ממושק שמין חיה הוא שמברכין עליה בורא מיני בשמים.

וכך כתב מרן בשולחן ערוך (או"ח סימן רט"ז סעי' ב) שאם אינו לא מין עץ ולא מין עשב כמו המוסק מברך בורא מיני בשמים. וכתב הרא"ש (סימן לה) יש אומרים שהמושק הוא זיעת חיה, וכנן יותר שחיה ידועה היא שיש לה חטורת בצוארה ומתקבץ שם תחילה כעין דם ואחר כך חוזר ונעשה מושק, והר"י הלוי היה אוסר לאכלו מפני חשש דם, וה"ר יונה ז"ל פירש דאפשר ליתן בו טעם להתיר ולומר דפירשא בעלמא הוא שאע"פ שמתחילה הוא היה דם לא חיישינן להכי, דבתר השתא אזלינן. ומתאימים הדברים למה שכתב הכסף משנה, וכמו שמותר לגבי שמן המשחה, כמו כן מותר

באכילה. וכדברי רבינו יונה שהביא הרא"ש כן פסק הט"ז (או"ח סימן רט"ז סק"ב) והביאו במשנ"ב (שם ס"ק ז') שמותר לתת בקדירה להטעים בריחו את התבשיל.

מדברי הראשונים כאן נראה שהסברא להתיר היא שפנים חדשות באו לכאן, וכבר אינו נחשב דם חיה טמאה, אלא דבר חדש לגמרי, ומכאן סברא זו יש שרצו להתיר את חומר הגיילטין שעשוי מעצמות של חיות טמאות, שע"י תהליכים כימיים מסוימים משתנה הדבר לגמרי ונהפך לדבר אחר ופנים חדשות באו לכאן, אולם ידועה דחייתו של הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל (בתשובתו שנדפסה בשו"ת צ"ץ אליעזר תחילת ח"ד) שהגיילטין הוא אותו חומר בעצמו שנמצא בחיה, והתהליך הכימי הוא רק להפריד את שאר החומרים שנמצאים בעצמות. ועיין באריכות בשו"ת אחיעזר ח"ג סי' לא, והאריכו הפוסקים בזה.

האם עם ישראל ישבו בסוכה ונטלו ארבעת המינים בהיותם במדבר? הוכח מפרשת השבוע!

משה רבנו רק בטי"ו יום לחודש השביעי וגו' כי יעשו חג הסוכות ביום הראשון וביום השמיני, ואח"כ אמר להם פרשה מיוחדת בבואם אל הארץ ישבו בסוכות וייקחו ד' מינים.

ויש לזה סימוכין מדברי הרמב"ם (מורה נבוכים ח"ג פרק מ"ג) בטעם מצות ד' מינים, לפי שהם שמחה בצאתם מן המדבר אשר היה לא מקום זרע ותאנה וגפן ורימון, ומים אין לשתות, לא מקום האילנות נותני פרי והנהרות, ולקח לזיכרון זה הנאה שבפירות האדמה והטוב שבריחו והיפה שבעלן והטוב שבעשבים וכו', ואלו הארבעה מינים הם אשר קבצו שלשה הדברים האלה האחד מהם רוב מציאותם בארץ ישראל בעת ההיא, והיה יכול כל אחד למצאם וכו', עכ"ל הרמב"ם.

והאריך לחזק דעתו בזה בשו"ת צ"ץ אליעזר (ח"ז סימן ל"א) וצ"ח שכן משמע באברבנאל על התורה פי' אמור וז"ל בטעם מצות ערבי נחל, דלפי שלא היו במצרים וכל שכן במדבר נחלי מים עיינות ותהומות, לכך צווה כשיבואו אל ארץ נחלי מים ישמחו בערבותיה, עכ"ל.

האם מותר לתרום כליה כאשר יודע שעל ידי זה יפסיד מצות צום ביום כיפור?

לדבר מצוה, אם יודע שבחודאי יצטרך לחלל שבת, במלאכה דאורייתא, למרות שאז יהיה חייב לחלל שבת משום פיקוח נפש, אין שום טעם להתיר בזה אפילו כאשר מפליג בתחילת השבוע, אם יודע שבחודאי יבוא לבסוף לחילול שבת.

תשובה לשאלה ב': לכאורה אין לתרום כליה כאשר מפסיד על ידי כך מצות צום יום כיפור, שהרי בתרומת כליה, למרות גודל וחשיבות המצווה, מכל מקום אינו חייב בה, שהתורה לא צוותה על האדם לאבד אבר כדי להציל חיי חברו, וכמבואר בארוכה בשיעורי תורה לרופאים (ח"ב סימן קלג) לעומת זאת, בצום יום כיפור הוא חייב, ואיך יכניס עצמו למצווה שאינו חייב בה, כשעל ידי זה מפסיד מצוה שחייב בה, אמנם אם יתרום, לא יעבור על שום איסור, כיון שעדיין לא נתחייב בצום יום כיפור, וכשיגיע יום כיפור, יהיה אנוס, אך יתכן שאין ראוי לעשות כן, להכניס עצמו למצווה שאינו חייב בה, ולהפסיד מצוה שחייב בה.

אמנם נראה שהרי פירש"י במסכת מועד קטן (דף ט ע"א) את הפסוק "פלא מעגל רגלך" - כלומר: שקול מצות ועיין בהן, איזו מצוה גדולה, ועשה הגדולה.

גם בענייניו למרות שאינו חייב במצות תרומה כליה, מכל מקום התורם, הוא מציל נפש אחת מישראל, ואמרו חז"ל בגמרא במסכת סנהדרין (דף לו ע"א) לפיכך נברא אדם יחידי, ללמדך שכל המאבד נפש אחת מישראל מעלה עליו הכתוב כאילו איבד עולם מלא, וכל המקיים נפש אחת מישראל מעלה עליו הכתוב כאילו קיים עולם מלא. ולכן יתכן שאמנם אינו חייב במצות תרומת כליה, אבל מכל מקום מצוה זו גדולה יותר מיום כיפור.

ונראה להביא ראיה, שמותר לאדם להכניס עצמו למצווה שאינו חייב בה, כדי להציל נפש מישראל, למרות שעל ידי זה יתבטל ממצווה שחייב בה. שאיתא במסכת בבא מציעא (דף קיד ע"א) אשכחיה רבה בר אבוא לאליהו דקאי בבית הקברות של נכרים. שאל אותו רבה, לאו כהן הוא מר, מאי טעמא קאי מר בבית הקברות!?

בספר אור תורה עה"ת (בפרשת אמור) הקשה מדוע בכל החגים הקב"ה מצוה אשר יעשו, בחג הפסח יאכלו מצות, ובחג השבועות יקריבו מנחת ביכורים, בר"ה יעשו זיכרון תרועה, ביוה"כ יענו את נפשם, ובחג הסוכות לא יאמר הכתוב כלום מה יעשו, כי אם יאמר בחמשה עשר יום לחודש השביעי הזה חג הסוכות, ומסיים אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם, ואחר כך אמר ה' להם פרשה מיוחדת אך בחמישה עשר וגו' ולקחתם לכם וגו' בסוכות תשבו וגו', ומדוע לא ציווה להם ה' משיבת הסוכה ומלקיחת ד' מינים בפעם הראשונה?!

וכתב: שנראה לענ"ד שבמדבר לא היו צריכים לשבת בסוכות, כי טעם ישיבת הסוכות הוא לזכר שישבו בסוכות במדבר בסוכות של ענני הכבוד, ובמדבר לא היו צריכים לזכר הזה. וכן מצות של ארבעת המינים לא היו מחויבים ג"כ במדבר, כי הכתוב מפרש שהמצווה של ארבעת המינים היא רק בבואם אל הארץ כמ"ש באספכם את תבואת הארץ וגו' ולקחתכם לכם, ועל כן אמר להם

"וְשָׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשְּׁבֹט לַעֲשׂוֹת אֶת הַשְּׁבֹט לְדֹרֹתֵם בְּרִית עֹלָם" יהודי שראה את הסבל של חולי הדיאליזה, ואת ההתמודדות הקשה היום יומית שלהם, ולבו יצא מצער, לאחר כמה חודשים ראה איך שאור זורח על פניו של אחד החולים, ונעשה ממש כבריה חדשה, בבחינת 'מחיה המתים', נודע לו שיהודי תרם לו כליה, וברוך השם זה הפך אותו מאדם נטול שמחת חיים, לאדם חי ופורח. החליט אותו יהודי, שגם הוא רוצה לתרום כליה, הוא החל בתהליך של בדיקות, שאל על הסיכונים, ואז אמר לו הרופא, שבמצבו אין סיכון לתרום כליה, אבל בשנה הראשונה לא יוכל לצום ביום כיפור. כעת התעוררו לו שתי שאלות:

א. האם מותר לתרום כליה עכשיו, כשעל ידי זה לא יוכל לצום ביום כיפור, או שמא אסור להכניס עצמו למצב כזה?
ב. גם על הצד שמותר לו לתרום כליה, למרות שיפסיד את הצום, האם ראוי להתנדב במצווה - למרות שהיא פיקוח נפש והיא מצוה גדולה וחשובה עד למאוד - אבל הוא לא חייב בה, ולא מוטל עליו לתרום כליה, ועל ידי יפסיד מצוה גדולה של צום ביום כיפורים שכן מוטלת עליו וחייב בה?

תשובה לשאלה א': מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל נשאל לגבי עולה חדש שהיה צריך למוטל, ובא בערב יום הכיפורים, ושאל האם לקיים את הברית עכשיו, ואז יצטרך לאכול ביום הכיפורים, או שמא עדיף לדחות את הברית לאחר יום הכיפורים כדי שיוכל לצום, והשיב הגרי"ש אלישיב זצ"ל לא כתוב ביום הכיפורים "שמור" ו"זכור", כמו שכתוב בשבת, דשם צריך לשמור שלא יבוא לידי חילול שבת כבר מיום רביעי, אבל ביום הכיפורים לא נאמרה הלכה כזו, ולכן ימול אע"פ שיצטרך לחלל עליו את יום הכיפורים.

וכל שכן בענייניו שאין בא לתרום בערב יום כיפור, אלא חודשיים קודם שמותר לתרום כליה, למרות

שיפטר מהצום. אמנם לגבי תרומת כליה ביום רביעי וחמישי שעל ידי זה יצטרך לחלל שבת, אולי אסור, וזאת על פי מה שכתב בביאור הלכה (סימן רמח ס"ד ד"ה ופוסק) שאפילו כשצריך להפליג בספינה

יחיה וישמור שבתות הרבה. כיון שאילו לא היה ברור שיחיה, אסור היה לעבור על איסורים, מאחר ופסוק זה של 'ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת', נאמר דווקא בוודאי פיקוח נפש ולא בספק. הרי אף שאדם מצווה להחיות חיים, ולרפאות חולים, אבל אינו מצווה להחיות מתים, ומכל מקום מותר לו להכניס עצמו ולהציל מת, למרות שעובר על איסור, וזאת כדי שישמור שבתות הרבה, וזאת משום "פּלס מעגל", שצריך לבחור במצווה הגדולה יותר, גם בענייננו למרות שאינו מחויב בתרומת כליה, וחייב ביום כיפור, מכל מקום צריך להכניס עצמו למצווה זו, כדי שהלה ישמור על שבתות ויום כיפור הרבה.

ויש לדחות ראייה זו, כי איסורים נדחים מפני פיקוח נפש, וטומאת כוהנים הם אסורים, ולכן הם נדחים, והיה מותר לאלוהי להיטמאות, משא"כ צום יום הכיפורים שהוא ביסודו עשה, כמו שכתוב בתורה ו"ענייתם" את נפשותיכם, אם כן ימתין עד אחרי יום כיפור, ואז יתרום כי יום כיפור הבא הוא כבר אחרי שנה, או שישתה מים מרים. ויתכן שטומאת כוהנים גם היא עשה של קדושים תהיו, ואם כן מוכח שמותר גם לעבור על עשה כשברור שיחיה. (חש"ח זבחים דף פו ע"ב).

אדם שחייב לבייש כהן או ישראל מי עדיף? הוכח מפרשת השבוע!

צדקה שיש לו צדקה תחילה להלבישו, כל שכן שקודם בזה שלא לגרום לו שיצטרכו להלבישו. ויש להוסיף על פי דברי היד שאול שיתכן שאף בבושה, כאשר יש לבייש מישהו, נאמר בזה הקל הקל תחילה, ולכן כתב שיש לבייש העבד לפני הישראל, הוא הדין בענייננו, יש לבייש הישראל הפחות מקודש לפני הכהן המקודש. (חש"ח נדרים כ ע"א).

חידה: איך יתכן שיהיה מצוה לומר לנכרי בשבת לרצף מדרכות?

ואם כן יתכן שכאשר רואה אבנים שהעכו"ם עבדו אותם, כגון אבני מרקוליס בהודו, יש מצוה אף לעכו"ם לאבדם מהעולם, ואם יש אפשרות בשבת לפרק את האבנים, ולרצף באבנים אלו את המדרכות, ריצוף זה נחשב לביטול עבודה זרה, כמבואר בגמרא ממסכת עבודה זרה (דף נ ע"א ובדף מב ע"א), אם כן מצוה לומר לעכו"ם לרצף את המדרכה, ואין בזה איסור של אמירה לנכרי, מפני שאומר לעכו"ם לעשות כן עבור עצמו, כדי שהוא עצמו יקיים את המצווה של ביטול עבודה זרה. ואף על פי שאפשר לבטל את הע"ז גם באופן אחר, ולא דווקא על ידי ריצוף המדרכה, מכל מקום יעוין ברמב"ם בהלכות עבודה זרה (פ"ח הי"ב) שכתב: כיצד מבטלין אבני מרקוליס, כיון שבנה בהם בנין או חפה בהן את הדרכים הרי הן מותרות בהנ"ה.

ויתכן שאף לפי המנחת חינוך שאין מצוה על העכו"ם לאבד עבודה זרה, מכל מקום אם אין אפשרות לאבד את העבודה זרה ביום אחר, אלא רק בשבת קודש, יתכן שיהיה מותר לומר לעכו"ם לרצף את המדרכות כדי לבטל את העבודה זרה, שהרי שיטת בעל העיטור שמותר לומר לגוי לעשות מלאכה דאורייתא במקום מצוה, וכתב הרמ"א (או"ח סימן רעו ס"ב) שאפשר לסמוך על שיטה זו במקום צורך גדול, אבל שלא במקום צורך גדול אסור, כי רבים החולקים על סברא זו, ואם כן בנידוננו שיש עבודה זרה, ויש לחשוש שיבואו לעובדו, ואין זמן אחר לבטלו כי אם בשבת, אולי מותר לומר לעכו"ם בשבת לבטלו על ידי הריצוף, וצריך עיון. (חש"ח ע"ז נ ע"א).

והקשו התוספות (שם דף קיד ע"ב ד"ה לאו) איך החיה אליהו את בנה של הצרפתית, וטימא עצמו למת, הרי היה כהן? ויש לומר שכיון שברור לו שיחיה, היה מותר לו להיטמאות משום פיקוח נפש, יעו"ש. ולכאורה קשה, לשם מה הוסיפו התוספות שהיה ברור לו שיחיהו, הרי גם בספק פיקוח נפש מותר לעבור איסורים?

וביאר העמק שאלה (שאלתה קסז אות יז): כיון שהילד מת, אינו בכלל היתר פיקוח נפש, הנלמד מהפסוק, 'אשר יעשה אותם האדם וחי בהם' (ויקרא יח ה), אשר משם אנו למדים שגם על ספק פיקוח נפש, אנו דוחים את השבת. אלא שקיימת סיבה נוספת לחלל שבת, לא מצד וחי בהם, אלא מטעמו של רבי שמעון בן מנסיא שדרש בגמרא במסכת יומא (דף פה ע"ב): מנין לפיקוח נפש שדוחה את השבת, שנאמר (שמות לא טז) 'ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת'. אמרה תורה חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה. לפי טעם זה, אפילו כשבאים להחיות את המת, שלא שייך בזה הטעם של 'וחי בהם', בכל זאת כשברור שגרויח על ידי חילול זה שיקיים מצוות הרבה, אומרים אנו 'חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה'. ולכן הדגישו התוספות, שמותר היה לאלוהי הנביא להיטמאות למת, משום שהיה ברור לאלוהי שהילד

אדם חייב לצורך פיקוח נפש לגרום לבושה לישראל או לכהן, האם עדיף כבוד הכהן קודם, כמו שקודם בכל הקדימויות בסוף הוריות, או שבזה אין לו דין קדימה?

נראה שבייש הישראל, דאם הכהן קודם בכבוד לכבדו תחילה, כל שכן שקודם באיסור שלא לביישו תחילה, וכמו שקודם בנתינת

"וַיִּקַּח אֶת הָעֶגְלָה אֲשֶׁר עָשׂוּ וַיִּשְׂרֹף בָּאֵשׁ וַיִּטְחֶן עַד אֲשֶׁר דָּק וַיִּזְרַע עַל פְּנֵי הַמַּיִם וַיִּשְׂקֶן אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (לב כ).

יש להסתפק האם יש מצוה לעכו"ם לאבד עבודה זרה, כמו שהם מצווים שלא לעבד עבודה זרה, או שמצווה זו לאבד את העבודה זרה, מוטלת רק על בני ישראל?

והנה יעויין במנחת חינוך (מצוה תלו) שכתב שהמצווה לאבד עכו"ם נוהג בכל אישי ישראל, אך בבן נח, אף שמצווה על עבודה זרה, היינו שלא לעבד, אבל לא על איבוד עבודה זרה, ע"ש.

ואולם הגר"ח קניבסקי שליט"א אמר: שנראה שיש ענין לעכו"ם לאבד עבודה זרה, מהא דנאמר בגמרא במסכת עבודה זרה (דף מג ע"א) אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יהושע בן לוי פעם אחת הייתי מהלך אחר ר' אלעזר הקפר בריבי בדרך, ומצא שם טבעת ועליה צורת דרקון... מצא עובד כוכבים גדול ואמר לו בטלה ולא בטלה, סטרו ובטלה, ע"ש. ואם נאמר שאין מצוה לעכו"ם לאבד ע"ז, איך היה מותר לרבי אלעזר הקפר לסטור לעכו"ם. ואף אם נאמר שאין בזה איסור מעיקר הדין, ודאי שאין זה מהראוי להכות עכו"ם סתם. ומכאן נראה שאף העכו"ם מצווה לאבד עבודה זרה מהעולם.

וטעמו של דבר נראה, מפני שמבואר בספרי (פרשת ראה פיסקא צו) "שכל זמן שעבודה זרה בעולם חרון אף בעולם, נסתלקה עבודה זרה מן העולם נסתלק חרון אף מן העולם", וממילא על כולם יש מצוה למנוע חרון אף מהעולם, גם על נכרים, ועוד כדי שלא יבואו העכו"ם להיכשל בעבודה זרה.

לאחר 5 שנים של הדפסת והפצת עלון זה, מאחר והוצאת העלון כרוכה בהוצאות כספיות גדולות, לצערנו הרב אנו נאלצים לצמצם מאוד את כמות הדפסת והפצת העלונים. מעוניין לזכות את הרבים? אתה יכול בשמחה להדפיס עלון זה ולהפיצו באזור מגורך. ניתן לעזור בהוצאת והפצת העלון ולהקדיש עלונים לזיכוי הרבים לבריאות אושר נחת זש"ק ולע"נ קרובים וידידים. המעוניין להיות שותף בהוצאת העלון ולזכות את הרבים יוכל לפנות לטלפון: 052-814448